

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ВІДМОВИ ВІД ДИРЕКТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ

**ФЕДЮКІН І.О., СТУДЕНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Суть планування, як складової частини управління полягає в розробці індикаторів, які визначають майбутній стан економічної системи, а також шляхів, способів та засобів досягнення поставлених цілей. Директивне планування характеризується багатьма представниками економічної науки та практики як метод управління, що приховує підприємницьку ініціативу та створює супротив ринковим законам. Його альтернативою прийнято вважати індикативне планування, яке характеризується як рекомендації.

С початком ринкових реформ директивне планування розглядали в якості неефективного методу державного управління народним господарством в цілому і в тому числі сільського господарства. Початком відмови від директивного планування стало роздержавлення власності. Власниками засобів виробництва в сільському господарстві ставали трудові колективи сільськогосподарських підприємств, а також окремі громадяни. Утворилися та почали розвиватись агрофірми та агрохолдинги. Вони утворились шляхом поглинання менш ефективних підприємств більш ефективними. Також паралельно відбувалося злиття одних підприємств з іншими [1, с. 16].

Таким чином, в агропромисловій сфері державна власність перетворилась на приватну. По цій причині директивне планування втратило економічну основу. Проте відбулась відмова не лише від директивного планування, але і від планування взагалі, що призвело до розбалансування системи виробництва в АПК і як наслідок – руйнуванню виробничих потужностей в аграрній сфері. Даний процес можна було не допустити, або зменшити його негативну дію, якби при відмові від директивного планування були застосовані непрямі методи регулювання [4]. Як наслідок, обсяг виробництва 1990 року в основних галузях господарства країни, в тому числі і сільського господарства, в рослинництві і в тваринництві, за деякими видами, залишається недосяжним (таблиці 1, 2).

* Науковий керівник – Дудник О.В., ст. викладач

Таблиця 1

Економічна статистика сільського господарства(рослинництво)

<i>Показники</i>	<i>1990р.</i>	<i>2014р.</i>	<i>14р./90р.(%)</i>
Посівні площі основних с/г культур(тис.га):			
Зернові та зернобобові	14583	14801	101,5
Цукрові буряки	1607	331	20,6
Соняшник	1636	5257	321,4
Картопля	1429	1348	94,3
Кормові культури	11999	2101	17,5
Виробництво основних сільськогосподарських культур (тис.т)			
Зернові та зернобобові	51009	63859	125,2
Цукрові буряки	44264	15734	35,6
Насіння соняшнику	2571	10134	394,2
Картопля	16737	23693	141,6
Плоди та ягоди	2902	1999	68,9
Урожайність основних сільськогосподарських культур (ц з 1 га площі збирання)			
Зернові та зернобобові	35,1	43,7	124,5
Цукрові буряки	276	477	172,9
Насіння соняшнику	15,8	19,4	122,8
Картопля	117	176	150,4
Плоди та ягоди	42,7	95,2	223,0

Виробництво зернових та зернобобових у 2014 році склало майже 64 млн. тонн, що на 13 млн. тонн, або на 25% більше ніж у 1990 році, така зміна відбулась за рахунок збільшення урожайності на 25%. Значно зросло виробництво насіння соняшника, майже в 4 рази, за рахунок збільшення посівної площі на 3,5 млн. га, або 320%. Зменшилось виробництво цукрових буряків до майже 16 млн.т, що складає лише 35% від обсягу виробництва 1990р., зміна відбулась за рахунок скорочення посівних площ на 80%.

Поголів'я ВРХ скоротилось до 3,9 млн. голів, що складає лише 15%, порівняно з 1990 роком. Також значно скоротилося поголів'я свиней, у 2014 році склало 7,3 млн. голів, що складає 37% показника 1990 року, який дорівнює майже 20 млн. голів. Виробництво м'яса

скоротилося на 46% і у 2014 році склало 2,3 млн. тонн. Проте зросло на 20% виробництво яєць від птиці і у 2014 році дорівнювало 19587 млн. шт.

Таблиця 2

Економічна статистика сільського господарства(тваринництво)

<i>Показники</i>	<i>1990р.</i>	<i>2014р.</i>	<i>14р./90р(%)</i>
Поголів'я худоби та птиці на 1 січня (тис. голів):			
Велика рогата худоба	25194,8	3884,0	15,4
Свині	19946,7	7350,7	36,8
Вівці та кози	9003,1	1371,1	15,2
Птиця, млн. голів	255,1	213,3	83,6
Виробництво основних видів продукції тваринництва:			
М'ясо (у забійній вазі), тис.	4357,8	2359,6	54,2
Молоко, тис. т	24508,3	11132,8	45,4
Яйця від птиці, млн. шт.	16286,7	19587,3	120,2
Вовна, т	2980	2602	8,7

Скорочення виробництва є наслідком не лише низького рівня державного стимулювання діяльності вітчизняних товаровиробників, а й недоціль в використанні економічних методів управління аграрним сектором, складовою частиною якого є планування.

Замість директивного планування слід було використовувати індикативне планування, а також децентралізоване матеріально-технічне забезпечення, шляхом регулювання доходів сільських товаровиробників, і більшість з них за рахунок власних або запозичених грошових коштів могли придбати необхідні матеріально-технічні ресурси і відбувся б процес розширеного відтворення. Тобто варто було використовувати ті методи регулювання, які використовуються в розвинених країнах (США, країни ЄС) [5].

Вступ України до СОТ (5 лютого 2008р.) визначив два можливих сценарію розвитку подій.. Перший – вступ до СОТ створює основу для модернізації аграрної сфери і як наслідок – зростання виробництва і підвищення якості продовольчих товарів і зниження їх цін. Другий – вступ до СОТ приведе до зниження

вітчизняного виробництва і як результат – зростання імпорту продовольства. При цьому протягом багатьох років в розвинених країнах використовують механізми забезпечення ринкової рівноваги, багатоканальні системи підтримки, як сільського господарства, так і сільських територій. В рамках ЄС існує єдине планування та регулювання [2, с. 27-30].

Відновлення планування і використання його в якості ефективного методу управління виробничо-фінансовою діяльністю сільськогосподарських підприємств потребує рішення наступних задач: проведення аналізу і виявлення тенденцій функціонування сільського господарства в нових умовах господарювання; проведення аналізу діючих методів планування з ціллю встановлення можливих напрямів їх вдосконалення; розробка організаційного механізму та інформаційної бази планування; підготовка рекомендацій по вдосконаленню методів планування. Таким чином, стійкий розвиток сільського господарства України неможливий без відновлення планування, в тому числі на рівні господарюючого суб'єкта.

Література.

1. Беспяхотный, Г.В. Концепция государственной системы планирования сельского хозяйства [Текст] / Г.В. Беспяхотный, А.Ф. Корнеев, А.А. Капитонов // Экономика, труд, управление в сельском хозяйстве. - 2013. С. 15-22.

2. Борхунов, Н.А., Индикаторы состояния и развития аграрной экономики [Текст] / Н.А. Борхунов, О.А. Радионова // АПК: экономика управление. - 2013. - №7. - С. 26-32.

3. Державна служба статистики [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Мазнев Г.Є. Планування фінансового забезпечення інноваційних агротехнологій в умовах різного фінансового стану підприємств /Г.Є.Мазнев, О.В. Дудник // Вісник ХНТУСГ: економічні науки. – Х.: ХНТУСГ, 2015. - Вип. 161: Економічні науки. – С. 60-73.

5. Цимбалюк М.А. Світовий досвід планування аграрного виробництва з урахуванням екологічних факторів [Електронний ресурс/ М.А.Цимбалюк: – Режим доступу: http://natureus.org.ua/repec/archive/4_2013/6.pdf